

СЕКТОР ОСИГУРАЊА У СРБИЈИ

извештај за 2006. годину

Увод	2
Активности Народне банке Србије у 2006. години	2
Општи показатељи	3
Учесници на тржишту	4
Структура портфеља осигурања	6
Билансна сума и билансна структура.....	8
Одређени показатељи пословања.....	13
Закључак	20

Увод

Законском регулативом надзор над целокупним финансијским сектором поверен је Народној банци Србије. У 2006. години овај сектор је чинило 38 банака, 17 друштава за осигурање, 15 друштава пружаоца финансијског лизинга и 5 добровољних пензионих фондова.

Финансијски сектор има велики значај за развој и стабилност економије сваке земље. Сходно томе битно је измерити његов допринос расту бруто домаћег производа. У 2000. и 2001. години он је био негативан -0,4%, у 2003. и 2004. години 0,4 и 0,5 респективно, да би у 2005. и 2006.¹ години износио 0,9 и 1% респективно. Из наведеног се може закључити да финансијски сектор бележи позитиван тренд у свом развоју.

Активности Народне банке Србије у 2006. години

Народна банка Србије је 2005. године дефинисала и обелоданила свој стратешки циљ у области осигурања за период 2006. до 2009. године - креирање и одржавање сигурног и стабилног тржишта осигурања ради заштите интереса осигураника и корисника осигурања и обезбеђивања услуга и производа осигурања на квалитетан и транспарентан начин. Да би се овај стратешки циљ постигао, Сектор за послове надзора над обављањем послова осигурања у 2006. години је своје активности наставио да усмерава у више праваца истовремено и то на: стабилизацију сектора осигурања, предузимањем мера и сталним надзором над сектором; стварање услова за његов развој, доношењем подзаконске регулативе, засноване на Директивама Европске уније и међународне праксе, повећањем транспарентности рада Народне банке Србије и друштава, доношењем препорука; стварање и развој функције супервизије, засноване на међународним стандардима и принципима IAIS-а, базиране на процени ризика и на континуирану едукацију запослених.

¹ У 2006. години забележен је реалан раст бруто домаћег производа од 5,7 % у односу на претходну годину (Извор: Квартални бруто домаћи производ у сталним ценама 2002. године, Саопштење Републичког завода за статистику).

Тржиште осигурања

Општи показатељи

Сектор осигурања у Србији је неразвијен и, по степену развијености, налази се знатно испод просека земаља чланица Европске уније. У прилог

Учешће премије у БДП у 2005. год. у Србији у односу на неке европске земље, у%

	Живот	Неживот	Укупно
Велика Британија	8,9	3,5	12,4
Швајцарска	6,2	5,0	11,2
Малта	3,2	2,7	5,9
Словенија	1,7	4,0	5,7
Чешка	1,5	2,5	4,0
Хрватска	0,8	2,4	3,2
Пољска	1,3	1,8	3,1
Мађарска	1,4	1,7	3,1
Србија	0,2	1,8	2,0
Грчка	1,0	1,1	2,1
Турска	0,2	1,3	1,5

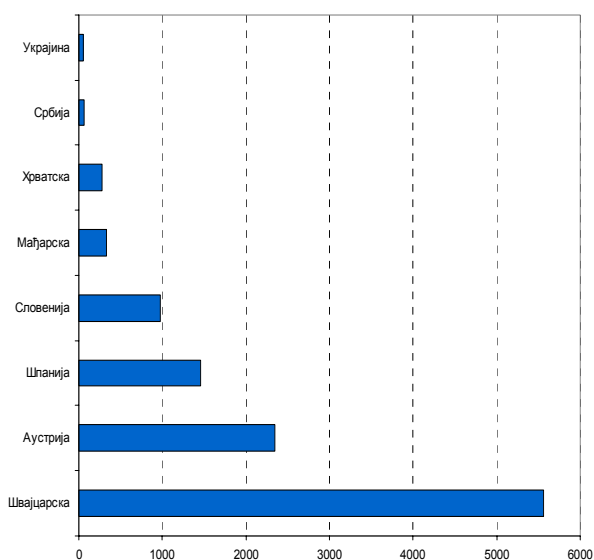
Извор: Swiss Re, Sigma No 5/2006

томе говоре показатељи развијености тржишта осигурања - однос укупне премије и бруто домаћег производа и укупна премија по становнику. Наиме, према учешћу премије у бруто домаћем производу у 2005. год. од 2,0% (у 2004. год. 1,6%) Србија је на 58. месту на свету. У Словенији у истој години овај показатељ износи 5,7%, Хрватској 3,2%, а у 25 земаља чланица Европске уније чак 8,4%. Највећи проценат учешћа у 2005. год има Таиван, а следе Јужноафричка Република и Велика Британија.

Према премији по становнику у 2005. год. од 65 USD или 55 евра (у 2004. год. 52 USD односно 38 евра) Србија заузима тек 63. место у свету. На првом месту је Швајцарска са 5.558 USD, а следе је Велика Британија и Ирска, док Словенија са 978 USD и Хрватска са 274 USD заузимају 28. односно 41. место.

У 2006. год. ова два показатеља нису битније промењена. Учешће премије у процењеном бруто домаћем производу је 2,0%, а премија по становнику је повећана и износи 86 USD или 65 евра.

Премија по становнику у 2005. год. у неким европским земљама у USD

Србија је у 2005. год., према укупној премији, на 67. месту у свету са 480 мил. USD. Највећу укупну премију осигурања бележи USA, затим Јапан и Велика Британија.

У укупном финансијском сектору (банке, лизинг, осигурање и добровољни пензиони фондови) осигурање по капиталу и броју запослених заузима друго место. У билансној суми финансијског сектора у 2006. год. која је износила 1293 млрд. дин. банке учествују са 90,4%, а друштва за осигурање су на трећем месту са свега 4,3%.

Учешће у укупном финансијском сектору у % ¹⁾									
	Банке			Лизинг			Осигурање		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004 ²⁾	2005	2006
Билансна сума	90.5	88.8	90.4	4.1	5.9	5.3	5.5	5.3	4.3
Капитал	85.8	85.8	89.8	0.7	1.5	1.6	13.5	12.7	8.6
Број запослених	80.9	77.1	77.3	0.5	1.0	1.1	18.6	21.9	21.7
1) Обухваћен је и 1 добровољни пензиони фонд.									
2) Без друштава којима је одузета дозвола крајем 2004. и почетком 2005. год.									

Развој тржишта осигурања мерен растом премије показује позитиван тренд. Укупна премија, иако је део премије за пензионо осигурање пренет у пензионе фондове у 2006. год. у односу на премију у 2005. год. порасла је за 10,5%, што уз раст цена на мало 6,6% говори о реалном порасту укупне премије осигурања.

Учесници на тржишту

Друштва за осигурање

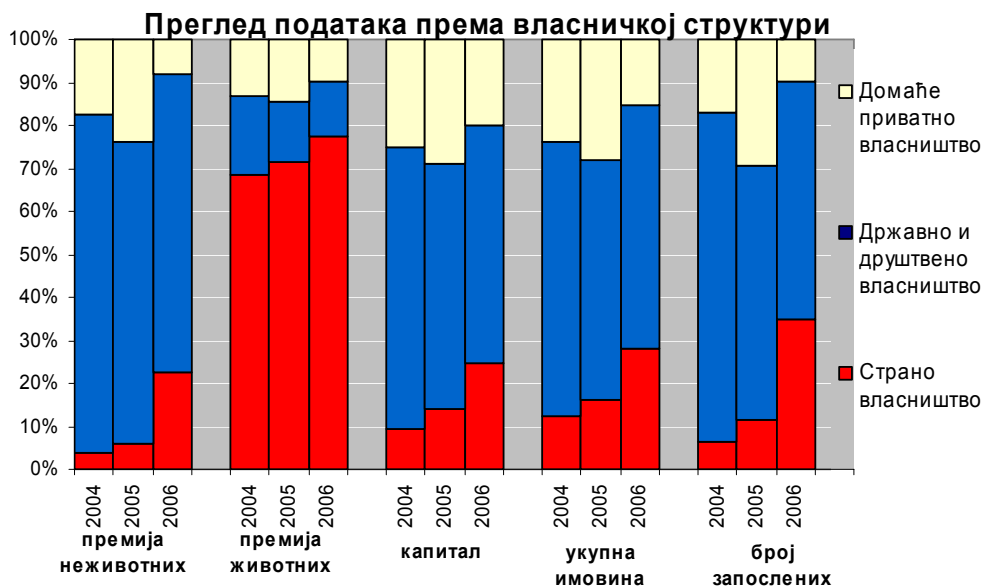
У 2006. години пословало је 17² друштава за осигурање, од којих се 14 друштава искључиво бавило пословима осигурања, 2 друштва само пословима реосигурања, док 1 друштво и пословима осигурања и реосигурања. Од друштава која се баве пословима осигурања искључиво животним осигурањем бавила су се 2 друштва, искључиво неживотним осигурањем 6 друштава, а и животним и неживотним осигурањем 7 друштава.

Друштва за осигурање су у обавези да до 31.12.2007. год. изврше разграничење послова осигурања и реосигурања, као и разграничење животних и неживотних осигурања. Услед тога, као и услед других статусних промена друштава за осигурање, као што су припајања и

² У 2006. години једно друштво за животно осигурање је добило дозволу за рад, два су остала без дозволе, док се једно определило за добровољну ликвидацију.

преузимања, реално је очекивати да ће се њихов број наредном периоду мењати.

Посматрано према власничкој структури капитала од 17 друштава за осигурање у 2006. години 8 је у већинском страном власништву, 9 друштава је у домаћем, од којих су 2 друштва у државно-друштвеној својини, а 7 друштава су у приватној својини.

Из наведеног се види да друштва у већинском страном власништву иако у последње три посматране године имају релативно мало учешће у укупном капиталу и имовини свих друштава, она у истом периоду бележе претежно учешће на тржишту животног осигурања које повећавају са 68,7% у 2004. години на 77,6% у 2006. години. Два највећа друштва исказују константно највеће учешће у неживотним осигурањима, али са тенденцијом опадања са 78,7% у 2004. години на 69,4% у 2006. години.

Стабилизацијом тржишта осигурања створени су услови за привлачење озбиљних стратешких партнера, који ће, с једне стране, утицати на његов развој уношењем нових производа, а с друге, унапредити пословање друштава за осигурање квалитетном новим начином управљања капиталом и пажљивијим управљањем ризицима.

Остали учесници на тржишту

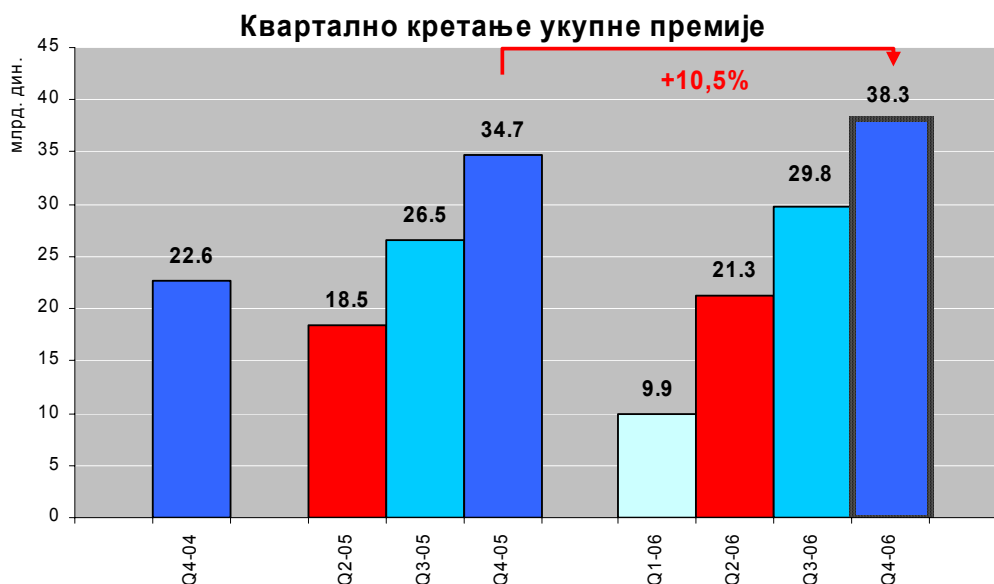
У продајној мрежи у 2006. години, поред друштава за осигурање, учествује 44 правних лица, 87 физичка лица-предузетника, једна туристичка агенција, као и 3.982 физичких лица која су добила овлашћење за заступање односно посредовање у осигурању.

Очекује се да ће обим и квалитет продајне мреже додатно бити побољшан, јер од октобра 2006. године банкама је пружена могућност укључивања у продају полиса осигурања. Да би се ово побољшање

остварило потребно је да друштва за осигурање уведу производе намењене продаји у банкама, значи производе који би били прилагођени потребама корисника банкарских услуга, као и да пружи неопходну подршку банкама у улагању у технику и едукацију запослених. Досада је поднето од стране банака 3 захтева за давање сагласности за обављање послова заступања (1 банка је у међувремену добила сагласност).

Структура портфеља осигурања

У 2006. год. друштва за осигурање су остварила укупну премију у висини од 38,3 млрд.дин. (485 мил. евра или 639 мил. USD), што представља 10,5% пораста у односу на претходну годину, када је износила 34,7 млрд. дин. (406 мил. евра или 480 мил. USD).

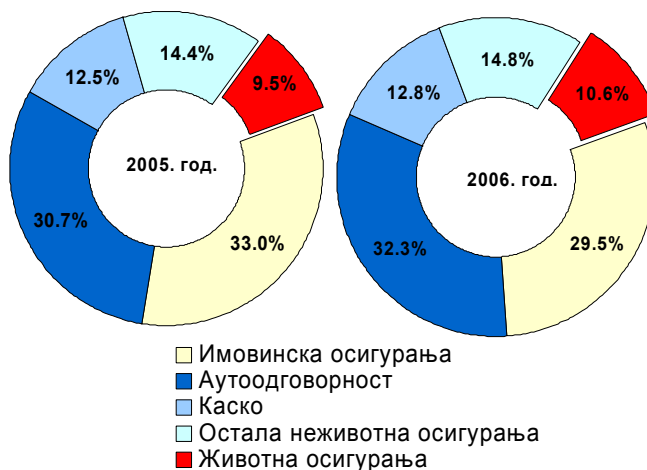

У структури премије у 2006. год. учешће неживотних осигурања износило је 89,4%, док се учешће животних осигурања повећало са 7,4% у 2004. год. на 10,6% у 2006. години, захваљујући оствареном високом порасту премије животног осигурања од скоро 23% у односу на претходну годину, уз пораст премије неживотних осигурања од 9,2%.

У структури укупног портфеља неживотних осигурања преко 80% остварено је у само пет врста осигурања и то: осигурање од последица незгоде, осигурање моторних возила, осигурање имовине од пожара и драгих опасности, остала осигурања имовине и осигурање од одговорности због употребе моторних возила. Имовинска осигурања која су до сада имала највеће учешће, због пада од 1% у 2006. год. у поређењу са претходном годином, смањују учешће на 29,5% и препуштају водеће учешће осигурању од аутоодговорности - 32,3%. Иза имовиских осигурања по учешћу следи осигурање моторних возила – каско од

12,8%, које уједно са повећањем пораста учешћа у премији бележи и пораст саме премије од 14% у односу на 2005. год.

Укупна премија према врстама осигурања у 2005. и 2006. год.

Иако је мало заступљено, значајан годишњи пораст премије у групи неживотних осигурања у 2006. години бележи добровољно здравствено осигурање (55%), код кога се уочава такође и раст учешћа са 2,3% у 2005. год. на 3,3% у 2006. год. Имајући у виду да је у економско развијеним земљама изражен тренд преношења тежишта здравственог осигурања на осигуравајуће куће, а и чињеницу да постојећи систем обавезног здравственог осигурања одликују битне слабости, реално је очекивати бржи развој ове врсте осигурања и на нашем тржишту.

Премија добровољног пензијског осигурања бележи смањено учешће у 2006. год. због повлачења премије у сектор пензионих фондова. Ступањем на снагу Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима према којем друштва за осигурање од 1. априла 2006. године, не могу закључивати уговоре добровољног пензијског осигурања засноване на начелу акумулације средстава, већ могу искључиво обављати послове уговарања различитих врста анuitета и закључивати уговоре којим се обезбеђују права за случај инвалидности, друштва која су се бавила пензијским осигурањем, извршила су трансформацију у друштва за управљање пензионим фондовима. Сходно томе друштва су пренела акумулирана средства на новоосноване добровољне пензионе фондове.

Посматрано по друштвима присутна је велика концентрација

Груписање друштава за осигурање према висини укупне премије ¹⁾				
Група		2004	2005	2006
I	Учешће у %	74.2	64.9	63.4
	Број друштава	2	2	2
II	Учешће у %	11.8	21.5	21.6
	Број друштава	3	4	3
III	Учешће у %	14	13.6	15.1
	Број друштава	15	11	9

1) Без друштава која се баве пословима реосигурања и без друштава у 2006. год. које је добило дозволу крајем године, а није закључило уговоре о осигурању.

Извор: Народна банка Србије

портфеља. По висини премије сва друштва за осигурање би се могла поделити у три групе. У првој су друштва за осигурање са учешћем од преко 15% у укупној премији, другој друштва са учешћем мањим од 15% и трећој са мање од 3%. Из приказане табеле с једне стране се види да изражена концентрација тржишта у 2004. години, која се огледала у учешћу прве групе у којој су два највећа друштва од 74,2% показује тенденцију смањења на 63,4% у 2006. год. С друге стране уочава се пораст учешћа друштава из друге групе, коју

претежно чине друштва у страном власништву.

Док највећа два друштва за осигурање захватају 69,4% укупне премије неживотних осигурања у 2006. год., највећи део премије животних осигурања – 47,7% припада трећој групи ранжираних друштава.

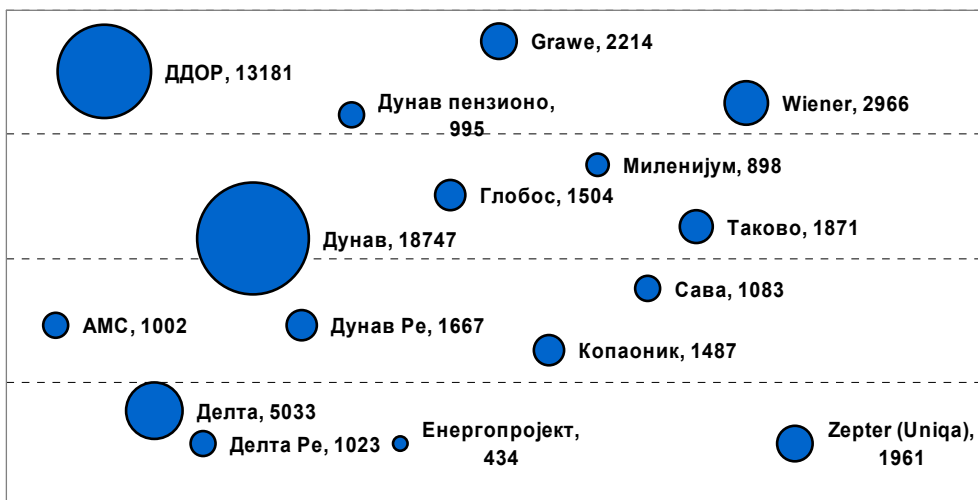
Посматрано према власништву удео друштава која су у већинском страном власништву бележе раст како у укупном портфељу са 8,7% у 2004. год. на 28,5% у 2006. год., тако и у укупној премији живота свих друштава са 68,7% у 2004. год. на 77,6% у 2006. год.

Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

Обим пословања сектора осигурања, мерен билансном сумом друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања, у поређењу са 2005. год., повећан је у 2006. години за 21% односно са 46,4 млрд. дин. на 56,1 млрд. дин.

Билансне суме друштава за осигурање на дан 31.12.2006. године
у мил. дин.

Структура активе

У структури активе друштава за осигурање са стањем на дан 31. 12. 2006. године, 44,3% односи се на сталну имовину (од чега 21,6% на некретнине, а 21,9% на дугорочне финансијске пласмане), док се 55,6% односи на обртну имовину (од чега на потраживања по премијама 14,6% а на краткорочне финансијске пласмане 26,4%).

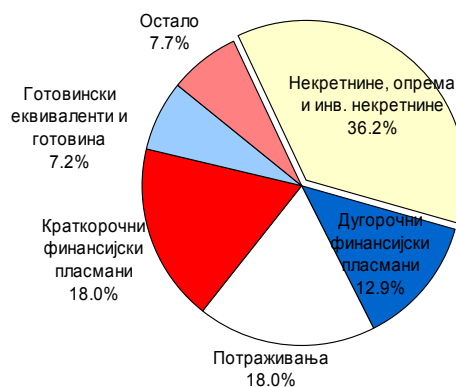
У поређењу са 2005. год. када је учешће сталне имовине износило 50,2% (од чега је учешће некретнина износило 36,2%, а учешће дугорочних финансијских пласмана 12,9%), а учешће обртне имовине износило 49,3% (од чега су учешћа потраживања и краткорочних финансијских пласмана износила по 18%), може се закључити да се тренд побољшања структуре активе започет у 2005. години наставља, обзиром да је на тржишту осигурања доминантно неживотно, по правилу, краткорочно осигурање.

Као што се види из наредног графика највеће учешће у активи, које је у претходним годинама припадало некретнинама (са 36,2% у 2005. год.), на дан 30.12.2006. године имају краткорочни финансијски пласмани – 26,4%, са растом од 77% у односу на 2005. годину. Доминантност учешћа краткорочних финансијских пласмана у активи је резултат повећања улагања средстава од стране друштава, а у циљу извршења преузетих обавеза. Такође, значајан доказ у прилог тврдњи да се тренд структуре активе побољшава је пораст дугорочних финансијских пласмана од 105% у односу на претходну годину, што је великим делом резултат улагања два највећа друштва у акције којима се тргује на тржишту.

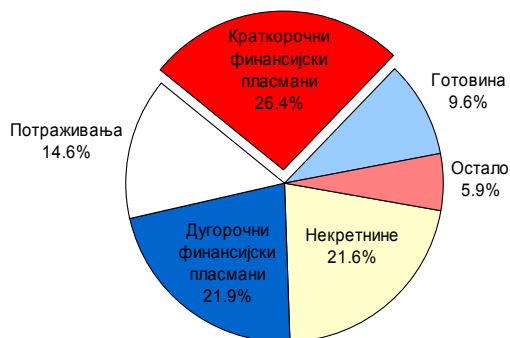
Структура aktive на дан 31.12. 2004. године

Структура aktive на дан 31.12.2005. године

Структура aktive на дан 31.12.2006. године

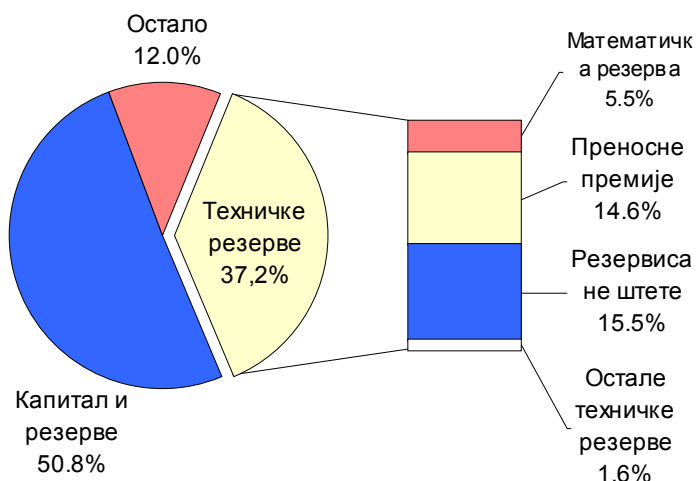

Структура пасиве

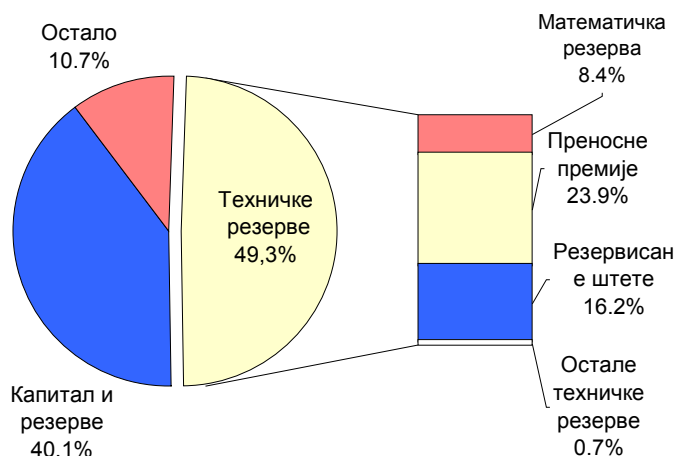
У структури пасиве на дан 31.12.2006. године техничке резерве исказују учешће од 51,5%, а капитал и резерве 37%.

Поређењем са структуром пасиве на дан 31.12.2005. год, када је учешће техничких резерви износило 49,3%, а капитала и резерви 40,1%, уочава се да су друштва наставила тренд започет у 2005. год. повећања учешћа издвајања средстава у техничке резерве. Иако су капитал и резерве исказали пораст од 11,4% (са 18,6 на 20,7 млрд. дин), који је углавном резултат извршених докапитализација друштава у складу с законском регулативом, њихово релативно учешће бележи пад од око 3%. Разлог овоме је бржи раст техничких резерви у посматраном периоду од 26,4% и то са 22,9 млрд. дин. на 28,9 млрд. дин., при чему највећи пораст у структури ових резерви је имала математичка резерва са стопом од 41,8%.

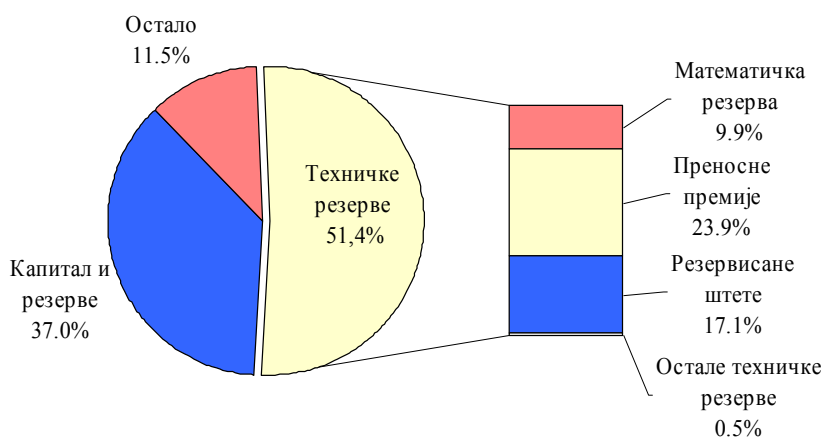
Структура пасиве на дан 31.12.2004.

Структура пасиве на дан 31.12.2005.

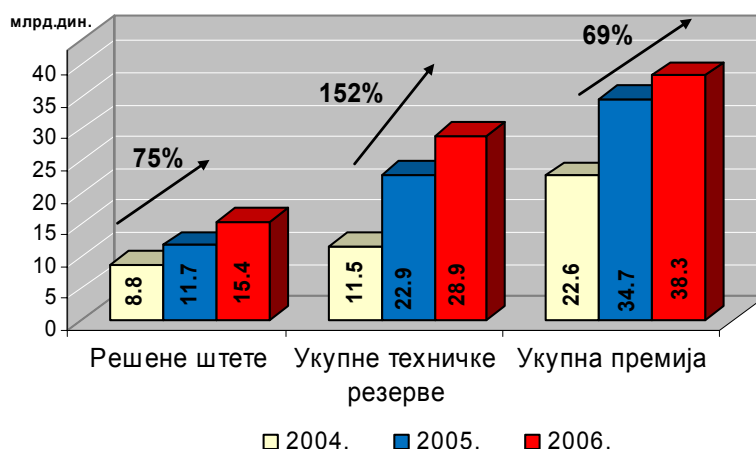

Структура пасиве на дан 31.12.2006. године

Значајан показатељ резултата предузетих активности на стабилизацији и уређивању тржишта осигурања је и однос пораста техничких резерви и укупне премије. Исказани раст техничких резерви од 26%, који је знатно већи од раста укупне премије од 10,5% у истом периоду, је у великој мери резултат успостављања јединствених критеријума за обрачун техничких резерви, прописаних од Народне банке Србије, као и стриктних контрола адекватности издвајања у техничке резерве, што је условило прихватање добре праксе осигураваача да реалније процењују ове резерве и тиме у значајној мери доприносе заштити интересе осигураника и корисника осигурања, као и јачању поверења у сектор осигурања.

Премија, техничке резерве и решене штете

У прилог томе говори чињеница да је у поређењу са 2004. годином у 2006. години у већини врста осигурања дошло до повећања степена ажурности у решавању штета (осим у осигурању кредита где је ажурност смањена са 99,48% на 94,02% и осигурању од одговорности због употребе ваздухоплова, где показатељ треба условно посматрати обзиром на мали број штета - 4) који, као годишњи показатељ, представља однос броја решених штета у текућој години и укупног броја штета - пренетих из претходне године и пријављених у текућој години. Напомиње се да би узимањем у обзир и друштава која су остала без дозволе за рад показатељ ажурности решавања штета у 2004. години био на нижем нивоу, а пораст ажурности у 2006. години у односу на 2004. год. већи, обзиром да је међу основним проблемима пословања друштава која су изгубила дозволу био проблем неблаговременог решавања штета.

У осигурању од аутоодговорности, иако је ажурност нижа у односу на остале врсте неживотних осигурања што је условљено тзв. „long tail“ штетама (најчешће рентне штете које се исплаћују дуги низ година), нематеријалним штетама које се дуже решавају, као и правом директне тужбе осигураника, према подацима друштава који се достављају у месечној периодици, забележено је њено значајно побољшање са 73,05 % у 2005. години на 79,54% у 2006. години. На побољшање овог показатеља утицало је брже решавање штета, као и смањење броја судских штета са 3957 у 2005. год. на 2769 у 2006. год.

Посматрано по врстама осигурања највећа ажурност у решавању штета у 2006. години остварена је у осигурању робе у превозу и износи 98,72%, а најнижа у осигурању ваздухоплова 71,43%, где је висина овог показатеља условљена малим бројем штета.

Одређени показатељи пословања

СОЛВЕНТНОСТ ДРУШТАВА ЗА ОСИГУРАЊЕ

Солвентност друштва за осигурање зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе као и од довољности гарантне резерве као вида заштите осигураника у случају непредвиђених губитака у пословању, односно као амортизера за губитке који нису покривени техничким резервама.

Законом о осигурању, почев од 30.06.2005. године први пут је у Србији уведена обавеза друштава да одржавају гарантну резерву на нивоу који је изнад маргине солвентности.

Подзаконском регулативом, сачињеном у складу са директивама Европске уније, маргина солвентности се од јуна 2005. год. обрачунава на основу критеријума који уважавају врсту послова којима се друштва за осигурање баве, као и обим пословања и штете у трогодишњем периоду.

Маргина солвентности на дан 31.12.2006. год. у Србији је износила 8,7 млрд. дин., а гарантна резерва 17,9 млрд. дин. На нивоу свих друштава у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* однос гарантне резерве и маргине солвентности је износио 226,77%, док код друштава која се претежно баве *животним осигурањима* 138,44%.

С обзиром да се друштва у Србији претежно баве *неживотним осигурањима* учешће премије у самопридржају у укупном капиталу је значајније за процену адекватности капитала код ових врста осигурања. Оно је у 2005. години и 2006. години износило 200,75% и 178,34% респективно. Кретање овог показатеља у две посматране године указује на бољу способност апсорпције ризика осигурања у 2006. години. Промена у вредности овог показатеља условљена је пре свега растом укупног капитала, чија је основна функција да апсорбује ризике који могу да настану у вези са пословањем друштва, за 13,83% у 2006. години у односу на 2005. годину.

Мерено стандардним одступањем овог показатеља по друштвима од средње вредности на нивоу Србије, приметан је и стабилнији однос у 2006. години у односу на 2005. годину, што указује на већу стабилност у читавом сектору неживотних осигурања.

За *животно осигурање* је меродаван однос укупног капитала и техничких резерви, па резултати показују да је поред смањења са 59,40% остварених у 2005. години на 34,50% у 2006. години и даље на стабилном нивоу. На смањење вредности овог односа у 2006. години утицао је раст техничких резерви животних осигурања (које су порасле за 42,95%), а што је условљено растом обима уговарања животних осигурања у претходном периоду. Вредност наведеног односа у 2006. години указује на постојање „резерве“ од око 35% за случај неадекватно одмерених преузетих ризика

ових друштава (за које у животним осигурањима техничке резерве представљају добру апроксимацију).

КВАЛИТЕТ ИМОВИНЕ

Прве спроведене контроле од стране Народне банке Србије по преузимању функције супервизије над друштвима у 2004. години указале су да је затечено стање карактерисало одсуство сигурности улагања средстава, некомплетност пословних књига као и неизмиривање обавеза према осигураницима од стране једног броја друштава. **Учешће нематеријалних улагања, некретнина, пласмана у хартије од вредности којима се не тргује на тржишту и потраживања** (као облика активе које може карактерисати отежана наплативост, као и прецењено исказивање у финансијским извештајима) у **укупној активи** је у друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* износило чак 75,68% у 2004. години. Релативно високо учешће ових облика активе у укупној активи друштава указивало је на проблеме у измиривању обавеза ових друштава.

Прописивање критеријума за улагање средстава осигурања, пре свега техничких резерви, критеријума за процену билансних позиција, као и перманентне контроле пословања друштава узроковали су битне промене у односу на затечено стање. Мерено учешћем облика активе које може карактерисати отежана наплативост и прецењено исказивање у финансијским извештајима може се закључити да је квалитет активе друштава у 2005. години и нарочито у 2006. години побољшан. Наиме, вредности овог показатеља у 2005. и 2006. години на нивоу свих друштава која се претежно баве неживотним осигурањима респективно износе 61,53% и 42,96%. На промену вредности ових показатеља утицало је повећање укупне активе друштава и смањење вредности дела активе коју може карактерисати отежана наплативост.

Учешће облика активе које може карактерисати отежана утрживост смањено је и у друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* са 26,75% у 2005. години на 18,37% у 2006. години.

На позитивну промену вредности учешћа облика активе које може карактерисати отежана наплативост у 2006. години у односу на 2005. годину у свим друштвима, како оним која се претежно баве пословима неживотних тако и у друштвима која се претежно баве пословима животних осигурања, утицало је с једне стране номинално смањење тих облика активе (за неживотна осигурања 16,37% а за животна 17,14%), а с друге повећање укупне активе (за неживотна осигурања 19,80% а за животна за 20,69%).

Поред способности друштва да на адекватан начин одреде ценовну вредност премије, довољну за измирење штета, неопходно је да обезбеде и

њену наплату. У супротном, осигуравач се може суочити са проблемом немогућности извршења својих обавеза према осигураницима.

У 2004. години **потраживања за премију** на нивоу свих друштава која су се претежно бавила *неживотним осигурањима* су у **укупној уговореној премији** износила 23,80%. Висока вредност учешћа потраживања за премију указивала је на уочену склоност друштава да по сваку цену одобравају одложено плаћање премије ради остваривања краткорочних циљева, као и на „надувавање“ активе друштава.

Прописивање правила за процену билансних позиција и контрола исплате штета друштава спроведене од стране Народне банке Србије, као и побољшање пословне праксе од стране друштава (исплата штета, а не компензација штета са дугујућом премијом) узроковали су позитивна кретања у вредности овог показатеља, тако да он у 2006. години износи 13,43%.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* учешће потраживања у укупној уговореној премији (годишњој) је у 2005. и 2006. години на стабилном нивоу од 16,58% и 17,28% респективно.

Покривеност техничких резерви прописаним облицима активе

У циљу обезбеђења заштите интереса осигураника и трећих оштећених лица, односно благовремене исплате штета, није довољно само формирање адекватног нивоа техничких резерви, већ и њихово улагање на начин који обезбеђује измирење преузетих обавеза у целини и у року како у садашњем, тако и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је дужно да средства улаже зависно од врста осигурања које обавља, водећи рачуна о рочности обавеза, профитабилности и дисперзији улагања.

У друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* је у 2006. години приметно побољшање у односу на 2005. годину. Наиме, према подацима достављеним од стране друштава покривеност техничких резерви, прописаним облицима активе износи 100,26%, док је у 2005. години износило 87,08%. Ипак, и поред овог побољшања, као и побољшања исказаног кроз показатељ који узима у обзир и прописану диверсификацију улагања у прописане облике активе, по којем покривеност техничких резерви у 2006. години износи 95,11%, а 2005. год. 60,63%, може се закључити да је још увек присутна недовољна диверсификација пласмана (у различите облике средстава).

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* је у 2006. години приметно побољшање диверсификације пласмана у односу на 2005. годину обзиром да покривеност техничких резерви прописаним облицима активе уз уважавање захтева за диверсификацијом пласмана у 2005. години износи 74,25%, а у 2006. години 98,24%.

Посматрано укупно у Србији за сва друштва која се баве пословима осигурања техничке резерве неживотних осигурања у 2006. години

највећим делом биле су покривене депоновањем код банака - 28%, акцијама којима се тргује на тржишту – 17% и државним хартијама од вредности - 14%. У структури покрића техничких резерви животних осигурања најзаступљеније је улагање у хартије од вредности са 57%, а затим следи депоновање код банака са 16%.

РЕОСИГУРАЊЕ

Реосигурањем и саосигурањем се врши тзв. изравнавање ризика и заштита осигураваача од великих или масовних штета, које могу угрожити пословање друштва. За део ризика који остане у самопридржају друштва, као апсорбер за неочекиване догађаје и неадекватан ценовни ниво премије служи његов капитал.

Удео меродавне премије у самопридржају у меродавној укупној премији указује на обим пренетих ризика у реосигурање и саосигурање. Овај показатељ бележи стабилан однос у две последње године тако да он у 2005. и 2006. години у друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* респективно износи 92,39% и 92,02%.

У друштвима која се претежно баве *животним осигурањем* овај показатељ у 2005. и 2006. години респективно износи 99,56% и 99,41%. Високе вредности овог показатеља у овим друштвима узрокована је преносом дела ризико премије у реосигурање, док штедни (као знатни већи део премије у животним осигурањима) остаје у портфељу осигураваача.

Посматрано по врстама осигурања проценат преноса ризика у реосигурање највећи је у осигурањима ваздухоплова и одговорности због употребе ваздухоплова, иза којих следе осигурање јемства, осигурање финансијских губитака и осигурање имовине од пожара и других опасности, што одговара природи посла тих врста осигурања и обиму преузетих ризика.

ЗАРАДА И ПРОФИТАБИЛНОСТ

Меродавни технички резултат у самопридржају (однос меродавних штета у самопридржају и меродавне техничке премије у самопридржају) за сектор осигурања у Србији, као индикатор политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање у 2006. год. износи 77,62%, док је у 2005. години износио 77,02%. Ови резултати указују на довољност премије у самопридржају за измирење штета у самопридржају друштава. Према подацима за 2004. год. технички резултат износи 64,99%, што треба узети са резервом, обзиром на недовољну поузданост података, превасходно у смислу подцењивања обавеза друштава према осигураницима, што је уочено при вршењу контрола пословања друштава.

Неповољан технички резултат у самопридржају у 2006. години остварен је у две врсте неживотних осигурања и то код: осигурања од последица незгоде (108,67%) и осигурања моторних возила (107,7%), а резултат је с једне стране адекватнијег резервисања за настале штете, као и повећања износа решених штета (што повећава меродавне штете), а с друге стране адекватнијег резервисања за будуће штете (што смањује меродавну премију).

Као значајни показатељи профитабилности за друштва која се баве *неживотним осигурањима* користе се они који мере способност осигуравача да приходима од премије и пласмана средстава покрију накнаде штета и трошкове спровођења осигурања - **Комбиновани показатељ 1 и Комбиновани показатељ 2.**

Комбиновани 1 показатељ представља однос збира меродавних штета у самопридржају и трошкова спровођења осигурања и меродавне премије у самопридржају. Овај показатељ је важан индикатор коректности политике цена, преноса ризика у реосигурање и саосигурање, могућности друштва да приходима од премије измирује обавезе по штетама и ефикасности пословања друштва у вези трошковима спровођења осигурања (трошкови прибаве, трошкови управе и трошкови депоновања и улагања).

У 2006. години вредност овог показатеља је износио 96,60% што указује на довољност премије осигурања у самопридржају за покриће штета у самопридржају и трошкова спровођења осигурања. Раст вредности овог показатеља у 2006. години у односу на 2005. годину, када је он износио 84,23% у великој мери је условљен адекватнијим издвајањем у техничке резерве друштава, чиме се повећава сигурност накнада штета осигураницима, али и повећаним издвајањем за трошкове спровођења осигурања.

Комбиновани 2 показатељ поред односа наведених величина мери и утицај инвестиционе добити на резултат из пословања друштава. Овај показатељ представља однос, разлике збира меродавних штета у самопридржају и трошкова спровођења осигурања и инвестиционе добити, и меродавне премије у самопридржају. Вредност овог показатеља у 2006. години износи 95,13% и поређењем са Комбинованим 1 показатељем указује на незнатан позитиван утицај политике пласмана на остварени резултат из пословања друштава која се претежно баве неживотним осигурањима. Поредећи са 2005. годином, када је вредност овог показатеља износила 75,32% приметан је пораст који је условљен како већим издвајањем у техничке резерве, повећаним трошковима спровођења осигурања, али и смањењем у приносима од инвестирања (са 8,91% на 1,47%) условљеним пре свега негативним курсним разликама.

Однос нето резултата и укупне активе као мера приноса на укупну активу у 2006. години, оствареног ангажовањем средстава у пословима

осигуравања, инвестирања и др. у односу на претходну годину бележи пораст у друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*. Вредност овог показатеља у 2006. години износи 4,26%, док је у 2005. години била знатно нижа и у износила 0,95%. Позитивне вредности овог показатеља указују да су друштва остварила позитиван нето резултат, односно добитак, у обе посматране године. Такође, обзиром да је нето резултат ових друштава у 2006. години увећан за 438,91%, а да је актива увећана за 19,80% пораст вредности овог показатеља за око 3,5 пута у 2006. години у односу на 2005. годину указује на ефикасније коришћење укупних средстава друштава.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* је у 2006. забележен негативан нето резултат па вредност овог показатеља износи -7,88%. Овакав резултат условљен је почетком експанзије³ уговарања животних осигурања коју у првим годинама карактеришу високи трошкови спровођења осигурања, али и веће издвајање у техничке резерве. Међутим, иако је остварен негативан резултат, гарантна резерва ових друштава је очувана (изнад маргине солвентности је) и као таква представља гаранцију заштите осигураника.

Посматрано укупно за сва друштва у Србији која се баве пословима осигурања остварен је позитиван нето резултат и позитиван принос на укупну активу друштава од око 2,4%, што је резултат оствареног нето добитка у сектору осигурања.

ЛИКВИДНОСТ

Да би одговорила на преузете обавезе друштва морају успоставити адекватан систем управљања ликвидношћу.

У циљу обезбеђења ликвидности друштва морају водити рачуна како о усклађености средстава и обавеза по рачуности тако и о утрживости и квалитету својих средстава. Обзиром да су висина и тренутак настанка појединачних штета неизвесни, друштва су у обавези да пажљиво планирају структуру својих средстава пре свега за измирење обавеза по штетама, а онда и осталих обавеза.

У друштвима која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* показатељ усклађености краткорочних средстава (обртна имовина умањена за залихе) и краткорочних обавеза је у 2005. години износио 86,29%, а у 2006. години 95,98%. Кретање овог показатеља у две посматране године указује на значајну тенденцију повећања ликвидности ових друштава. Поред наведеног показатељ који мери ликвидност као однос брже утрживе активе (акције којима се тргује на организованом тржишту, друге хартије од вредности расположиве за продају којима се тргује на организованом тржишту, хартије од вредности издате од стране

³ Број уговорених осигурања у 2006. год. достиже број од 279.036 осигурања, што је пораст од 56% у односу на 2004. годину, док је укупна премија животних осигурања у 2006. години у односу на 2004. год. забележила стопу раста од чак 140%.

државе, централне банке, међународних финансијских институција и готовински еквиваленти и готовина) и краткорочних обавеза износи 62,44% у 2006. години, што указује на потенцијалну потребу ангажовања и додатних средстава која може карактерисати отежана наплативост.

Посматрано према могућности извршења обавеза по штетама краткорочним средствима (краткорочна средства/обавезе за штете, резервисане штете и преносне премије) овај показатељ у 2006. години износи 111,63% што указује да способност друштава да измирује обавезе за штете није угрожена, обзиром да поседују довољно ликвидних средстава за измирење тих обавеза.

У друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања* показатељ усклађености краткорочних средстава (обртна имовина умањена за залихе) и краткорочних обавеза је у 2005. години износио 206,79%, а у 2006. години 211,98%, што указује на њихову претерану ликвидност. Такође, показатељ који мери однос брже утрживе активе и краткорочних обавеза у 2006. години је износио 206,91%.

Кретање овог показатеља указује на довољност ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза. Висок износ како краткорочних средстава умањених за залихе, тако и тзв. брже утрживе активе условљен је пре свега пласманима друштава која се баве пословима животних осигурања у хартије од вредности издате од стране државе и централне банке.

Закључак

Из упоредних показатеља се могу издвојити следеће промене на тржишту осигурања у 2006. години:

- Остварен је пораст билансне суме сектора осигурања за 21% и то са 46,4 млрд. динара на 56,1 млрд. динара.
- Остварено је повећање капитала од 11 % , тј. са 18,6 млрд. динара на 20,7 млрд. динара.
- Остварено је повећање техничких резерви од 26%, док је квалитет њиховог улагања побољшан уз и даље присутну недовољну диверсификацију пласмана.
- Укупна премија у 2006. год. је достигла висину од 38,3 млрд. дин., са стопом раста од 10,5% у односу на претходну годину, односно 69,3% у односу на 2004. годину, од чега је премија животног осигурања остварила пораст од 23%.
- Учешће неживотних осигурања од 89,4% у укупној премији је и даље доминантно. Значајан пораст у оквиру неживотних осигурања по стопи од 55% бележи добровољно здравствено осигурање.
- Животна осигурања повећавају своје учешће у укупној премији од 9,5% у 2005. год. на 10,6% у 2006. год. иако је и даље је далеко од просека земаља чланица Европске уније у којима је ово учешће 60%.
- Учешће два највећа друштва у укупној премији од 65% у 2005. год. смањено је на 63% у 2006. год., чиме је концентрација тржишта, иако још увек присутна, смањена.
- Број друштава за осигурање смањен је са 19 на 17, док је број запослених повећан по стопи од 8%.

Имајући у виду, с једне стране, горе наведене податке о стању тржишта осигурања у 2006. год., а с друге стране чињеницу да је окружење делатности осигурања добило уређене контуре, пре свега у смислу адекватног, јасног и транспарентног окружења, што је резултат одговарајућег регулаторног оквира и предузетих активности на стабилизацији тржишта и враћању поверења јавности, може се закључити да се позитиван тренд развоја тржишта осигурања наставља.

Такође, у условима консолидације тржишта и стабилног раста бруто домаћег производа и личних примања, с једне стране, и условима неразвијеног животног осигурања с друге стране, очигледно је да Србија представља значајан потенцијал уз даљи развој различитих видова дугорочне штедње, укључујући животно осигурање, као услов даљег привредног раста, а што су страни инвеститори препознали.

Народна банка Србије ће наставити са започетим активностима на даљој стабилизацији тржишта осигурања и заштити интереса клијената, кроз организовање перманентног надзора базираног на процени ризика којима се у свом пословању излажу друштва за осигурање, кроз

инсистирање на јачању корпоративног управљања и транспарентности рада друштава, кроз процену начина управљања ризицима уз благовремено предузимање корективних мера према друштвима ради обезбеђивања измирења обавеза друштава по издатим полисама.